

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Prolegomena sex, & duos priores libros De Necessitate Divinæ
Gratiæ Ad Honesta Opera

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1620

Cap. 7. Ratione à priori ostenditur, dari in Deo conditionatam
præscientiam, & principali fundamento contrariæ sententiæ occurritur,
veritasq[ue] talium propositionum declaratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94086)

de præficientia absoluta, non recte fit illatio ad conditionatam, quoad hanc partem, quia est ratio longe diuersa, vt declarauimus. Aliæ item difficultates possent hic obijci in doctrina D. Thomæ, sed in sequentibus capitulis commodius examinabuntur.

CAPVT VII.

Ratione à priori ostenditur dari in Deo conditionatam præficientiam, & principali fundamento contraria sententia occurritur, veritasque talium propositionum declaratur.

1. *Sic conditionati propositiōibus est veritas, illa sine dubio cognoscitur à Deo.*
VT nostram sententiam ratione cōfirmemus, supponimus in primis certum esse debere omnibus catholicis, quod si in his propositionibus conditionatis de futuro contingenti est aliqua veritas determinata in alterutra parte contingentie, illam non ignorari à Deo. Ratio est, quia omnis veritas de se scibilis est, obiectum enim scientiæ est veritas, & è conuerso omne verum participat aliquo modo ratione entis, vnde sub ea ratione scibile est. Si autem obiectum est scibile, etiam scientia scibilis est, teste Philosopho cap. de *Ad aliquid*, quia illa duo correlatiue dicuntur: imo scibile dicitur à scientia, quæ erga ipsum veritari potest. Si ergo tale futurum est scibile, profecto etiam scientia de illo est scibilis, si autem illa scientia scibilis est, Deo maxime erit scibilis: tum quia si est scibilis illa scientia, aliqua perfectio est: ergo non potest Deo deesse: tum etiam, quia sicut Deus est omnipotens, quia habet summam potestatem, ita est omnisciens, quia habet summam scientiam: ergo sicut potentia eius se extendit ad omne possibile, ita & scientia ad omne scibile, ergo si hæ propositiones scibiles sunt, scientia illarum scibilis est Deo. Ac denique si Deo est scibilis talis scientia, actu, ac necessario illam habet, supposita veritate, & scibilitate obiecti, quia, vt supra tetigi, scientia de se est perfectio necessaria, & naturalis, quia non libere, sed ex necessitate terminatur ad omnia scibilia, supposita capacitate ex parte obiecti: ignorantia enim, vel nescientia cuiuscunque rei scibilis imperfectio esset in Deo. In his ergo omnibus non est, nec potest esse dissensio. Tota ergo controuersia ad hoc reuocatur, vt videamus, an illæ conditionales habeant determinatam veritatem scibilem?

2. *Prima opinio quod non possit determinari a priori in conditionatibus, nisi in decreto antecedenti cognoscatur.*
 Primi ergo opinantes, qui hanc scientiam Deo negant, in hoc maxime fundantur, quod in illis propositionibus non est determinata veritas, nisi antecedat decretum Dei, quo causa determinetur. Et ideo qui negant tale decretum, consequenter absolute, & simpliciter dicunt talia conditionata non cognosci certo, etiam à Deo: qui vero decretum conditionatum ponunt, saltem negant ante illud posse cognosci. Illud autem fundamentum, scilicet, in his propositionibus conditionalibus non esse determinatam veritatem, ita suadere videntur. Quia res, antequam fiat, non habet esse, nisi in causa sua: ergo nec potest habere esse futurum, nisi prout est in causa sua, quia esse futurum includit esse: ergo vel in se, vel in causa: non in se, ergo in causa. Et patet ex differentia inter rem futuram, & præsentem, vel præteritam comparatam. Nam res dicitur præfens propter esse, quod in se iam habet, præterita propter esse quod iam habuit in se, & quod iam fuit extra causas: futura vero nondum habuit esse in se, & ideo non potest denominari futura ratione propriæ esse, quod in se habeat: ergo solum quia habet esse in causa. Rursus non quodlibet esse in causa sufficit, vt res dicatur futura, sed oportet vt habeat esse in causa determinata ad efficiendum, quia res etiam habet esse possibile in causa sua, & tamen non omne possibile est futurum, vt per se constat: ergo aliquid addit esse futurum vltra hoc, quod est habere esse in causa: nihil autem aliud addere poterit.

Pars I.

test, nisi determinationem causæ ad agendum: ergo si causa, in qua res est scibilis, non sit determinata, sed indifferens, quia ipsa fuerit in illo statu, non potest effectus eius determinatus esse futurus: ergo nec propositio significans illum esse futurum potest esse vera determinate: ergo nec scibilis. At vero per conditionales propositiones, de quibus tractamus, significatur effectus determinatus futurus à causa secunda de se indifferente, & indeterminata: ergo nisi præcedat aliquod decretum causæ primæ, quo causa secunda esset determinanda in tali euentu, non potest illa propositio habere determinatam veritatem, ac proinde nec scibilis erit per certam, & infallibilem scientiam. Vnde si tale decretum non datur, absolute nec erit talis scientia, si vero datur, saltem non erit, antequam illud secundum rationem antecedat.

3. *Assertio nostra, quæ affirmat propositiones conditionales de futuro contingentibus, habere veritatem ante decretum.*
 Nihilominus dicimus in his propositionibus conditionatis conceptis ante liberum decretum Dei in ipso iam existens, esse determinatam veritatem, ratione cuius & scibiles sunt, & à Deo sciuntur, non in decreto suo, sed in se ipsis. Hanc assertionem late tractauimus in libro secundo de Scientia Dei, capite sexto, & septimo, & nihil fere hic addendum occurrit. Quia ratem cognouimus moderni instant, & contendunt totam veritatem determinatam futurorum contingentium esse fundam ex solo esse, & determinatione, quam habent in causa, ideo ad hanc fallam apprehensionem excludendam, rem iterum breuiter explicabo. Nam nobiscum in assertionem consentiens, id tetigit late, & subtiliter Dio taleuius in dicto Opusculo capite sexto, & breuius quidem, tamen etiam optime Pefantius 1. p. quæst. 14. artic. 13. disputat. 5. Qui auctores recte iudicant eandem omnino esse difficultatem, & rationem in præficientia Dei de futuris contingentibus absolute futuris, quæ est de conditionatis, & ideo & cognoscibilitatem ex parte obiecti, & cognitionem ex parte Dei in futuris conditionatis ad instar absolute futurorum esse explicandam: quæ sententia mihi valde placet, videturque verissima, vt etiam in allegato loco dixi, & ideo per discursum vtriusque communem rem totam breuiter explicabo, & paritatem inter illa ostendam, & inde facile cōcludetur ratio à priori nostræ sententiæ, & oppositum fundamentum facile dissoluetur.

4. *Aliquid esse futurum proprie, & formaliter, & formaliter quid sit.*
 Primo ergo ad explicandam veritatem harum conditionalium de futuro, declarandum prius est, quid sit aliquid esse futurum proprie, & formaliter. Aliqui enim dicunt esse futurum nihil aliud esse, quam habere esse in causa aliquo modo determinata, & nondum habere, vel habuisse illud in se. Hoc vltimū manifestum est ex distinctione futuri à præfenti, & præterito, & inde sequitur, scilicet, quod sit esse in causa, quia esse futurum est aliquod esse, ergo debet esse alicubi: ergo vel in se, vel in causa: sed non in se, ergo in causa. Quia vero esse in causa, vt sic, sufficit ad esse possibile, non vero ad esse futurum, vt constat, quia multa sunt scibilia, quæ non sunt futura, & ideo additur, quod debet esse in causa determinata ad agendum. Nam eo ipso, quod causa est potens, & est determinata ad agendum, effectus eius futurus est. Quæ doctrina videtur sumi ex D. Thomæ libro primo Peri. lectione 15. circa finem, vbi docet futurum habere esse tantum in sua causa, & si sit ideo simpliciter determinata ad vnum, effectum eius posse dici simpliciter futurum: si vero sit magis propensa ad vnam partem, effectum posse dici futurum, sed non cū omnimoda certitudine: si vero causa sit indifferens, & non magis determinata ad vnam partem, quam ad aliam, effectum non posse dici futurum, vel non futurum, sed possibile. Sed licet verum sit effectum, antequam sit, non habere esse, nisi in causa, nihilominus formalis denominatio futuri non sumitur ex eo, quod res habet esse in sua causa, quantumuis determinata. Probat, quia hoc ipsum, scilicet, rem habere esse in causa, non est futurum, sed est præfens: ergo

E 3

Denominatio futuri non sumitur ab

esse, quod res
habet in eo futuri.
Item quia alias
cognoscere aliquid
esse futuri
naia.

ergo non potest in eo solo consistere formaliter ratio habere esse in sua causa hoc vel illo modo determinata, quod dici non potest, alias, & Angelus posset cognoscere futura, quantum cognoscibilis sunt, quia potest comprehendere esse, quod habent in causis, vel Deus non posset cognoscere futura contingentia cum certitudine, quia solum cognosceret habere esse in causa vel indifferente, vel ad summum inclinata ad unam partem, quod non satis est ad certam cognitionem, ut Divus Thomas dixit, & per se constat. Denique ex ipsarum propositionum, seu locutionum distinctione potest facile intelligi, non esse formaliter idem, rem esse futuram, & habere esse in causa determinata, id enim potest iuxta illam sententiam intelligi de causa determinata in actu secundo, quia illa non est causa in potentia, sed in actu, intelligitur ergo de causa determinata in actu primo: si autem esse causam determinatam, & effectum esse futurum non sunt formaliter idem, cum quia illam et duas propositiones non sunt synonymae, ac proinde in ipsis significatis est aliqua diversitas: tum etiam quia prius natura habet res esse in causa determinata, quam sit futura: tum denique quia potest causa non esse determinata in actu primo, & effectus esse futurus: & e contrario potest causa secunda esse determinata simpliciter, & effectus non esse futurus, ut ex dicendis constabit.

5. Aliqui ergo addunt, rem esse futuram esse denominationem à voluntate efficaci Dei volente illam esse, antequam sit, ita ut rem possibilem esse futura formaliter nihil addat, nisi denominationem extrinsecam à voluntate Dei. Ita Alexander Pefanti supra, & fundatur, quia res possibilis non incipit esse futura, nisi per decretum liberum Dei. Unde ipsum etiam futurum in causa naturaliter agente, ut verbi gratia, solem cras esse oriturum, non est simpliciter futurum in sola virtute solis, nisi adiungatur decretum Dei concurrendi cum sole. Sed mihi etiam hæc sententia non satisfacit univ ersaliter loquendo: nam licet posset aliquo modo habere locum in rebus futuris per efficientiam solius Dei, & in futuris à causis naturalibus adiuncto decreto efficaci concurrendi Dei, & ablato omni impedimento, nihilominus etiam in his non videtur recte illo modo explicari formaliter ipsum esse futurum. Nam formaliter, & in rigore aliud est esse volitum, & esse futurum, nam illud est prius, & ratio, seu causa alterius. Præsertim, si verum est potentiam Dei executivam esse ratione distinctam à voluntate. Item si loquamur de voluntate intentionis, per illam non potest dici res esse formaliter futura, sed magis remotè, & quasi radicaliter. Prætereain effectibus, quos non Deus solus immediate, sed cum causis secundis facit, esse futurum non est à sola voluntate Dei, etiam non sit sine illa: ergo licet demus rem esse futuram per denominationem à voluntate Dei, non esset ab illa sola, sed simul à concausa. Probatur, quia ab eadem causa habet res, quod sit futura, à qua habitura est esse, cum fuerit præsens: sed lumen verbi gratia cum est præsens, non habet esse à sola voluntate Dei, sed à sole simul cum voluntate Dei, ergo esse futurum in tali effectu non est denominatione à sola voluntate Dei, sed à tota causa.

6. Maxime verò illa sententia est difficilis in effectibus liberis, supponendo, ut idem auctor supponit, voluntatem Dei non prædeterminare physice voluntatem creatam ad agendum, sed tantum concurrere concursu simultaneo, supposita sufficiente virtute in actu primo: nam hoc posito, ut consensus liber sit futurus, sufficit ex parte Dei voluntas concurrendi, & illud decretum non sufficit, ut effectus sit futurus: ergo esse futurum talis actus non est denominatio ab illo decreto. Consequentia est clara, quia si illud esse futurum consistit in tali denominatione, de-

bet esse, & inseparabile ab illa, & sufficienter ab eadem in ratione formæ denominantis. Quod ostenditur probando minorem. Nam voluntas Dei concurrendi cum voluntate libera relinquit illam indifferenter, & potentem ad agendum, vel non agendum, etiam in sensu composito, & stante illo decreto Dei: ergo ex vi illius decreti nullus actus illius voluntatis habet, quod sit futurus. Quod maxime videre licet in actu peccati, quem Deus ex se non absolute vult, & ideo non potest habere quod sit futurus per denominationem à voluntate Dei. Respondetur potest ex doctrina eiusdem auctoris, Deum prius ratione, quam velit concurrere cum voluntate creatæ ad determinatum actum, & prius quam det illi determinatum concursum, prævidere ipsam voluntatem creatam ex se determinatum actum esse operaturam, & ideo accedente voluntate concurrendi, statim ab illa denominari, & esse rem futuram. Sed contra hoc est, quia sicut voluntas non potest actu operari sine concursu Dei simul cum illa actu operante, ita non potest esse, vel intelligi operatura, quin intelligatur habitura concursum Dei, ergo si præcitur operatura, absolute intelligitur habitura concursum Dei: & consequenter præintelligitur in Deo voluntas dandi concursum in tali tempore, & cæ. Si autem solum præcitur operatura sub conditione, in ipsa conditione includi necessario debet voluntas concurrendi: ergo servata proportionem nulla ratione potest esse prius, voluntatem hominis esse operaturam, quam esse habituram concursum Dei: ergo nec potest Deus prius præscire absolute illam esse operaturam, quam velit cum illa concurrere, cum ab illa voluntate debeat manare concursus, qui in futura operatione creaturæ necessario imbitur. Ergo decretum concurrendi Dei solum, ac præcise spectatum nunquam denominat effectum liberum creaturæ absolute futurum, nisi cum illo decreto coniungatur determinatio creaturæ in actu secundo futura. Et hac ratione præscientia futuri actus peccati non potest haberi in sola voluntate Dei, sicut neque esse potest in sola voluntate creaturæ: sed aliorum modus præscientiæ necessarius est, ut in libro primo de Scientia Dei latius diximus, & statim brevitè attingemus.

7. Dico ergo esse rem futuram formaliter consistere in transitu quodam ab esse, quod habet in causa, ad esse, quod in se ipsa aliquando habitura est, unde est quali tendentia quædam ab esse in potentia ad esse in actu, quæ in re ipsa ponenda est. Loquimur enim de futuris realibus, & extra Deum, ut excludamus futura, quæ vel secundum ordinem naturæ considerari possunt in creatura pro eodem instanti prius natura, quam velit, vel secundum rationem in decretis Dei liberis spectari possunt, de quibus cum proportionem erit secundum ordinem rationis loquendum. Hæc ergo declaratio formalis rationis significatæ per propositionem de futuro probatur in primis à sufficienti partium enumeratione, quia exclusis alijs declarationibus, nulla alia occurrere potest, quæ formalem rationem futuri decaret. Deinde ex conceptu immediato, qui respondet propositioni significanti rem esse futuram, cum enim dicimus, Petrus peccabit, nihil aliud significamus, nisi peccatum, quod secundum se est possibile huic voluntati successu temporis, vel tali tempore esse actu futurum in illa, seu ab illa: ergo per hanc habitudinem, ut sic dicam, constituitur peccatum illud in esse futuri: idem autem est in reliquis: ergo formaliter in hoc consistit ratio futuri. Denique considerando futura in ordine ad cognitionem nostram, licet interdum ex cognitione causæ cum morali veritate asserimus, illa esse futura ex cognitione causæ, nihilominus tunc certi omnino reddimur de veritate propositionis de futura.

Solutio.

Impugnatur

7. Resolutio
difficultatis,
futurum esse
rem dicitur ab
esse in potestate
ad esse in actu
explicatur, & probatur.

futuro, quando expectato euentu, videmus in actu positum; quod prius erat possibile, & futurum esse fuerat pronuntiatum; ergo omnes concipimus rationem futuri positam esse in illo transitu, & ab illo pendere realem (vnde dicam) seu physicam veritatem propositionis de futuro. Nam si est illi conformis, est vera, sin minus, est falsa, quaecunque fuerit esse, quod habebat in causa.

8. Quocirca esse, quod effectus habet in causa, solum est fundamentum futuri esse, non ratio formalis eius, esse aut actuale ipsius pro sua mensura, seu temporis differentia est quasi terminus futurationis, futurius autem concipitur à nobis quasi habitudo quadam, seu transitus à tali fundamento ad talem terminum. Quia verò iste transitus non potest innotescere nobis, nisi per causas, ideo concipimus, & loquimur iuxta existentiam, & dispositionem cause, & hoc modo loquutus est de futuris D. Thomas de futuris in dict. lect. 13. lib. 1. Perier. Vnde cum ait rem, quæ habet esse in causa de se propensa, & determinata ad talem effectum, quamvis impediri queat, posse dici futurum; intelligit profectò quoad modum loquendi humanum sine mendacio, quam vocamus nos veritatem moralem, seu formalem quoad intentionem loquentis ex humana coniectura. Nihilominus tamen id satis non est ad formale esse futurum, nec ad physicam, & realem veritatem locutionis; quam etiam materialem solemus in scholis appellare, si in re ipsa, & cum effectus non euenit, sicut prædicta erat. Et hoc modo dixit D. Thomas in 2. dict. 38. quæst. 1. art. 5. non posse hanc propositionem esse veram, Petrus currit, & quod Petrus deficiat à cursu, id est, quod cursus nunquam fiat, quia eo ipso propositio iam esset, & fuisset falsa. Vnde ad tollendam æquiuocationem vti possumus distinctione frequentem apud eundem D. Thomam. Nam duobus modis dici potest aliquid esse futurum, vno modo, quia ita erit, alio modo, quia ita est ordinatum, vel dispositum in causis, licet fortasse in re ipsa futurum non sit. Ita significat D. Thomas citato loco Perier. & ipar. quæst. 19. art. 7. ad 2. & clarius quæst. 12. de Veritate art. 10 ad 7. ubi ait. Aliquid potest dici esse futurum non solum ex hoc, quod ita erit, sed quia ita est ordinatum in causis suis, vt sit futurum. Et sic ait, quauis medicus præiudicat sanitatem futuram, licet postea impediat, non dixisse falsum, quia ita erat in causis ordinatum. Et allegat Aristot. 2. de Generat. capit. 11. tex. 64. dicentem fieri posse, vt is, qui futurus est incedere non incedat. Sed vt dixi, inter hæc duo illud est simpliciter, & absolute futurum, quod tale dicitur, quia ita erit, & talia sunt omnia, quæ Deus absolute, & simpliciter reuelat esse futura, vt Virgo pariet, Petrus peccabit. Vnde ad veritatem talis propositionis de futuro necessarium est, vt res eueniat, sicut futura esse cognoscitur, aut dicitur. Aliud verò, quod est futurum tantum in ordine aliquarum causarum, quæ tamen impediendæ sunt; reuera non est simpliciter futurum, sed tantum secundum quid, id est, quantum est ex vitalium causarum; vnde prædictio illius in tantum est certa, in quantum non est absoluta, sed tacitam conditionem, vel limitationem includens, scilicet erit, quantum est ex præsentis dispositione causarum, vel nisi impediantur. Aut certe si est absoluta prædictio, non erit materialiter, seu realiter, vt sic dicam, vera & ideo nunquam esse poterit reuelatio Dei, cuius veritas semper est, non tantum formalis, sed etiam materialis, id est, non tantum non mentitur, sed etiam in re ipsa nihil falsum dicit, & in eo hæc duo coincidunt, quia semper ex certa scientia loquitur. In homine autem, qui sæpe simpliciter affirmat, quod sibi tantum probabile, aut verisimile est, locutio illa de tali futuro, si absoluta sit, poterit quidem dici vera formaliter, id est, iuxta mentem loquentis, quia sic loquendo non mentitur, nihilominus tamen propositio ipsa in se falsa erit, quia non est conformis rei in

se, de qua absolute profertur, & sic sæpe contingit aliquem dicere falsum, & non mentiri. Et hæc de ratione formali futuri.

Secundo declarandum est, quid addat futurum contingens ultra rationem futuri. Aliqui eximant futurum contingens esse quod in se est indeterminatum, & indifferens, vt eueniat, vel non eueniat, vel æqualiter ad vtramque partem, vel inæqualiter. Sed hoc vel non est verum, vel magna indiget declaratione, & limitatione, nam iuxta illam rationem contingentis sequitur contingens futurum reuera non rectè dici, nec esse futurum, quia si adhuc est in se indifferens, vt postea sit, vel non sit, profectò non magis dici potest futurum, quam non futurum. Item illud futurum contingens est verè futurum, quod Deus præscit futurum esse; sed illud, quod Deus præscit esse futurum, non est indifferens ad non esse futurum, quia Deus definitè iudicat esse futurum, & non esse futurum; ergo ita iam est in se determinatè verum, ac futurum. Denique cum dicitur aliquid esse simpliciter futurum, significatur determinata habitudo esse potentialis ad esse actuale in aliquo tempore præsentialiter ponendum; ergo quantumvis sit contingens, si verè futurum dicitur, secundum illam habitudinem dicit determinationem ad esse, & excludit negationem essendi vniuersalem pro omni tempore futuro. Igitur cum futurum dicitur contingens, per hoc additum non excluditur vera, & determinata ratio futuri, sed modus eius declaratur. Addit ergo contingentia supra rationem futuri indifferentiam potentialem, non actualement in ratione futuri, id est, per illam proprietatem significatur, quod licet ille effectus determinatè futurus sit, nihilominus de se talis conditionis est, vt posset non esse futurus, quod prouenit ex parte cause, quæ illum est effectura, nam talis est, vt posset impediri, licet de facto non sit impedienda. Quod ita breuiter, & distinctè explicatur. Nam futurum contingens non dicitur tale, quia erit, vel non erit, hoc enim distinctum contingens, non est contingens, sed necessarium, & inuitabile; oportet ergo alteram partem determinare; ergo futurum contingens positum dicitur, quod erit, quauis posset non esse; negatiuum autem dicitur, quod non eueniet, licet posset euenire.

Atque hinc intelligitur, quæ indifferentia sit de ratione futuri contingentis, & quæ determinatio illi repugnet. Est enim de ratione eius aliqua indifferentia in causa in actu primo præcise spectata, quæ dici futuri est in potentia indifferentia potentialis; quæ indifferentia aliter est in causa libera, aliter in causa naturaliter agente, vt statim dicitur, & ideo soler generali modo illa indifferentia explicari per hoc quod causa sit impediibilis, ne producat effectum, nam tunc licet habeat in potentia effectum, nihilominus carere potest effectui, & ideo habet effectus hanc indifferentiam potentialem, vt possit esse futurus, & non esse. Non est tamen de ratione futuri contingentis indifferentia actualis in ipsa habitudine ad esse in se pro aliqua differentia temporis futuri; nam, vt dixi, in hoc habet determinationem, alioqui non est futurum. E contrario verò determinatio in causa secundum se, & in actu primo considerata repugnat contingentie futuri effectus, quia excludit indifferentiam illam, à qua talis effectus contingens denominatur. Nam hæc contingentia in effectui reuera non est modus realis intrinsecus effectus, sed est denominatio à tali causa, & indifferentia eius, sicut libertas in actu voluntatis, non est modus eius intrinsecus, sed denominatio à tali principio habente talem indifferentiam potentiam; ergo determinatio quasi potentialis in causa repugnat futuro contingentis, non verò repugnat illi determinatio actualis, quæ in ipsa habitudine ad terminum spectatur, vt declarauit, & intelligi potest in effectui contingentis præsentis: nam licet habeat determinationem actualem à causa, nihilominus

9. Placuit de
sequor in
de ad hunc
mentio f. 1. 1.
si contingens
ris, ut a f. 1.
turum, ut
sic, impu-
gnatur.

10. Porro d. d. d.
claratur.

Duplex con-
tingens.

11. D. d. d. ion
contingentia
differentia
in causa, &
non in esse
futuri: de
determina-
tio e. e. e. d.

Contingens
tas in actu voluntatis, non est modus eius intrinsecus, sed denominatio à tali principio habente talem indifferentiam potentiam; ergo determinatio quasi potentialis in causa repugnat futuro contingentis, non verò repugnat illi determinatio actualis, quæ in ipsa habitudine ad terminum spectatur, vt declarauit, & intelligi potest in effectui contingentis præsentis: nam licet habeat determinationem actualem à causa, nihilominus

est contingens simpliciter ex modo agendi, seu potestate causae: iam ergo effectus futurus potest esse determinatus quoad actualem habitudinem ad esse actuale, etiam si sit contingens in potentia, seu in modo agendi causae.

11.
Arist. obij-
citur.

Contra hoc vero obijci potest doctrina Aristotelis lib. I. Perihet. c. ult. dicentis in propositionibus singularibus de futuris contingentibus non esse determinatam veritatem, & falsitatem, & ideo vel nullo modo cognosci posse ut ea, quae sunt omnino indifferencia ad verumlibet, vel solum per coniecturam, ut in his, quae ut plurimum eueniunt, vel ad quae causae magis inclinant. De hac sententia Arist. dixi in li. I. de Scientia Dei capit. 2. & ingenue fassus sum me in hac parte ab Aristotele dissentire, quia eius sententiam fidei veritati repugnare sentio. Postea verò Diotaleuius Aristotelem ab errore excusare visus est, quia loquutus est, inquit, de futuris contingentibus formaliter ut futura sunt, id est, ut habent esse in causis suis, & ex illis cognosci possunt: non enim potuit de illis secundum aliquam rationem praesentitatis loqui, quia non potuit illam praesentiam ratione naturali assequi, quam nos fide illustrati vix possumus concipere.

Solutio, errat
Aristot.

Diotaleuij
excusatio.

12.
Suppositio
falsa, licet
consequens
ostendatur.

Sed haec interpretatio non declarat quod Aristoteles non errauerit, sed quod ut homo errauerit, quia modum talis veritatis, & praesentiae eius cognoscere non potuit. Supponendo enim futura contingentia non habere aliam veritatem, nisi quam habent in sua causa, & ex vi eius, ut talem effectum in potentia continet, consequenter fortasse loquutus est, dicens non habere determinatam veritatem, nec subiacere certae cognitioni. Tamen in illa suppositione errauit, siue per impotentiam naturalem assequendi altiorum cognitionem contingentium, siue ex quacunque alia causa, id enim parum refert, cum de errore constet, quia futura, ut dixi, non ex sola causa, sed etiam ex determinatione futura, & ex euentu rei per illa significata habent veritatem. Et licet antequam sint non habeant realem praesentiam in propria mensura, habent nihilominus aliquam praesentiam, vel realem obiectiuam in mensura aeternitatis: & ideo illa eadem prius significata, ut futura, absolute, & determinate vera esse possunt per conformitatem ad suum terminum, etiam si in causis, prout sunt tantum in potentia, & actu primo, non habeant determinatam veritatem.

13.
Tria erro-
res ab Ari-
stotele illa-
ta habes.

Quod si Aristoteles illam praesentiam, seu modum veritatis assequi non potuit, excusabitur ipse a culpa, sententiae autem, quas inde intulit, non poterunt ab errore excusari. Nam in primis intulit non esse alium modum veritatis in his propositionibus de futuris contingentibus, praeter illam, quae ex suis causis, & ab esse in potentia, quod in eis habent, cognosci potest, quod absolute verum non est, ut declarauimus, & aperte repugnat praesentiae Dei de his contingentibus. Vnde secundo intulit haec contingentia non habere talem veritatem, quae infallibili, ac certa scientia cognosci possit. Ne limitat sermonem ad cognitionem humanam, vel diuinam, quia certe videtur intellexisse in tali propositione non esse veritatem certo cognoscibilem à quocunque, in quo sensu falsa est omnino loquutio. Vnde tertio probabilissimum est credidisse, nec Deum praescire in his futuris absolutam determinatam veritatem, ac subinde Deum non praescire certo haec futura prius quam fiant. Quod illi multi antiqui Patres tribuerunt, & ex concessis à praedicto auctore necessariò sequitur. Nam Aristoteles non cognouit futura posse cognosci, ut praesentia, & in causis censuit non esse certo cognoscibilia; ergo inferre debuit, nequā Deo ipso certo cognosci. Quamuis ergo Aristoteles recte philosophatus fuerit de his futuris praescis spectatis in ordine ad solas causas, & cognitionem, quae ex illis sumi potest, absolute de ipsis futuris non recte sensit. Negari enim non potest,

quin habeant in re determinatam veritatem, vel falsitatem de se certo, & infallibiliter cognoscibilem, si ex parte intelligentis virtus intelligendi non desit, ut dicto libro I. latius dixi, & rationibus Aristotelis respondit.

Ex hac autem doctrina Aristotelis, quam quoad hanc partem probat D. Thomas, colligimus, & tertio loco addimus duobus principiis positam veritatem determinatam, quae inest propositionibus absolutis de futuro contingenti, non esse sumendam ex determinatione causarum, quasi in actu primo constitutarum ad agendum, sed aliunde. Loquor de determinatione in actu primo, ut excludam causam, ut iam determinatam in actu secundo, quia quando causa iam est, vel cognoscitur in tali statu, effectus eius etiam si sit contingens, non cognoscitur ut futurus, sed ut praesens, quia determinatio illa in actu secundo non est aliud, quam ipsa actio, per quam effectus accipit esse, & ideo sic spectatus iam non ut futurus, sed ut praesens consideratur, & ideo, ut sic, potest veritatem sumere à causa determinata in actu secundo, & in ipsa determinatione cognosci tanquam in via, quae in se ipsa, & tanquam praesens videatur. Futurum autem, ut futurum ante hanc determinationem considerandum est, ac proinde solum spectatur in causa, ut constituta in actu primo, & sic dicimus non habere veritatem certam, vel determinatam in illa. Et hoc optime probatur ratione Aristotelis, quia contingentia effectus futuri formaliter sumitur ex indifferentia causarum secundum se spectatarum, ut dixi, effectum esse contingentem nihil addit, nisi denominationem à causa indeterminata ad vnum, vel ad agendum, vel impedibile, ut dicunt. Item ob hanc causam non potest effectus contingens, ut futurus, certo cognosci in causa, vel ex causa, ut D. Thomas docet. 1. par. q. 14. art. 13. & in 1. d. 38. q. 1. art. 5. & q. 2. de Verit. art. 12. & q. 12. ar. 1. & q. 16. de Malo ar. 7. & saepe alias. Et haec est potissima ratio, ob quam solus Deus potest sua virtute futura contingentia certo cognoscere, iuxta illud, *Annuntiate nobis futura, & dicemus, gentia certo quia dixistis vos*; nimirum, quia cognoscere futurum, tanquam praesens transcendit potentialitatem creaturae, & cognoscere futurum ex causa est impossibile, quando causa est indeterminata, ut in futuris contingentibus esse debet; ergo est contra rationem talis futuri, quod habeat talem determinationem in causa. Denique quia in hoc maxime, & quasi adaequate differt futurum contingens à necessario, quod hoc habet determinationem in causa, quam illud non habet.

Ut autem haec assertio melius intelligatur, fiat quae euidencior, oportet aduertere effectus contingentiam inueniri tam in causis naturaliter agentibus, quam in liberis, diuerso tamen modo. Nam in causa naturaliter agente effectus non est contingens quasi actuè respectu propriae, & proximae causae ratione virtutis eius, sed quasi passiuè ob imperfectionem eius causae, quae impediri potest per aliam causam, vel rem aliam occurrentem, & ad impediendam virtutem alterius causae, ne agat, sufficientem. In libera autem causa effectus est contingens per se, & ex interna virtute causae, quia ita est sufficiens ad agendum, ut ipsa possit se impedire (ut loquutus est Capreol. in dist. 38. q. 1. art. 2.) id est, ut valeat actum suum suspendere, & ad hunc, vel oppositum determinare: quod etiam ex dictis prolegomeno praecedenti manifestum est.

Et hinc sequitur alia differentia, quia effectus naturalis contingens habet in sua propria causa per se, ac praecise sumpta quandam determinationem ad vnum, ratione cuius in illa cognosci potest, ut certo futurum certitudine quadam naturali, & includente conditionem hanc, nisi impedimentum aliunde interueniat. Vnde si effectus comparatur non ad solam causam per se, ac praecise spectatam, sed cum omnibus

14.
Veritas con-
tingentis fu-
turi non su-
mitur ex de-
terminatione
causae in
actu primo
constituta.

Cur solus
Deus contin-
gentia certo
cognoscatur.

15.
Contingen-
tia effectus
in causa na-
turali inueni-
untur passi-
uè, in libera
autem actuè,
id est, intrin-
sece.

16.
Effectus na-
turalis con-
tingens est
primum ad v-
num in cau-
sa, in qua
certitudine
naturalis co-
gnosci potest,
& in toto
causarum
cursu certo-
rissime pote-
bus

bus requisitis agendum, in quibus includitur impedimentorum ablatio, & quod concursus Dei sit paratus in toto illo cumulo causarum habet talis effectus omnimodam determinationem ad unum, quia hanc habet per se ex propria causa, contingentiam autem per accidens ex impedimentis, vel effectibus aliarum causarum, quibus ablatis, ut in hypothesi supponitur, manet integra determinatio, & ideo poterit in illo toto causarum ordine cognosci certissime effectus futurus, quia licet respectu propriae causae sit contingens dicto modo, nihilominus non cognoscitur, ut contingens, quia per concursum omnium causarum, & conditionum antecedentium ad talem actionem tollitur contingentia effectus, & resultat necessitas. Unde si Deus velit absolute decreto praesumere auferre à tali causa omnia impedimenta, in illo etiam decreto posset infallibiliter scire talem effectum esse futurum, tunc vero iam non scit illum ut contingentem, sed ut necessarium.

17. At verò effectus contingens ex libertate causae non solum est contingens comparatus ad suam propriam, & proximam, & per se causam praecise spectatam, sed etiam in ordine ad totum cumulum causarum, vel conditionum necessariorum, vel de facto concurrentium ex parte actus primi ad talem effectum. Et ideo nunquam potest talis effectus habere absolutam determinationem in causa, ut est in actu primo, siue in ordine ad solam proximam causam per se, ut est per se notum, siue in ordine ad totum cumulum causarum, conditionum, aut circumstantiarum ex parte actus primi concurrentium. Quia si effectus esset determinatus in actu primo in cumulo causarum, &c. iam ut sic non esset contingens, & consequenter nec liber, esset enim omnino necessarius in causa, & positus omnibus praerequisitis ad agendum, quod repugnat libertati, ut ostensum est in superiori prolegomeno. Item in illo cumulo causarum necesse est includi voluntatem liberam; ergo non obstantibus omnibus, quae illi coniunguntur in actu primo, illa sententia potest se impedire, ne agat, vel ne hoc agat, quia hoc habet per intrinsecam potestatem, vel si per coniunctionem aliarum conditionum, aut causarum, quae illi coniunguntur in actu primo, illa est priuata hac potestate se impediendi, consequenter est priuata libertate, & ita iam non contingenter operatur propria, & perfecta contingentia libertatis. Unde concluditur effectum liberè futurum non solum non posse cognosci cum certitudine in determinatione in actu primo, quam habet in causa proxima, verum etiam nec in ea, quam habet in collectione omnium causarum ad illum concurrentium, prout in actu primo respectu talis effectus considerantur. Probatur, quia illa causa adaequata, ut constata ex omnibus concurrentibus, adhuc est indifferens, & retinet in se principium contingentiae; ergo impossibile est in illa, quantumvis propensa, & inclinata sit in actu primo, infallibiliter cognosci effectum futurum, cum semper ab intrinseca potestate causae proximae, id est, potentiae liberae in illo cumulo causarum incluse. Confirmatur, quia effectus futurus à causa naturali, etiam determinatus ad unum, si impedibilis sit, non potest in tali causa certo sciri futurus, nisi aliunde praesciatur talem causam non fore impediendam: at verò in causa libera hoc non habet locum, quia virtus se impediendi est intrinseca, & inseparabilis ab illa manente libertate; ergo quandiu in illo causarum cumulo includitur voluntas libera, & salua relinquatur eius libertas, nunquam potest in illa causa effectus esse omnino determinatus, ac proinde neque in illa infallibiliter cognosci, nisi aliunde praesciatur ipsam voluntatem non esse se impediendam.

18. Quare ex his concludo, quoad contingentia absolute futura, & libera, de quibus in praesenti solum agimus; haec, inquam, futura habere determinatio-

nem veritatis suae ex actuali determinatione causae liberae, quam tali tempore habitura est in actu secundum ad quam determinationem, ut suo tempore praesentem, dicit habitudinem propositionis illa, per quam eadem determinatio per modum futuri significatur, in causa libera ut ille effectus non cognoscatur futurus à sua causa per modum illationis causalis, seu rationalis, quae his verbis explicatur, quia talis causa sic est in actu primo disposita, ideo talis actus erit, vel istis verbis. Haec causa erit tali modo applicata, vel praeparata; ergo talis actus erit: sed cognoscitur per simplicem, vel copulatiuam propositionem de inesse, quae his verbis significari potest. Causa haec, seu voluntas tali tempore ita disposita hoc faciet, cuius propositionis veritas non in virtute causae, sed in se cognoscitur. Et hoc est, quod dixit D. Tho. futura contingentia, & maximè libera cognosci, ut praesentia in se ipsis, non in causis. Sensus enim est, non cognosci ex eo, quod in virtute causae cognoscitur certa consecutio futuri effectus, sed quia prauidetur causa, ut actu operans in tempore, quod est praesens aeternitati, licet respectu prioris temporis sit futurum. Haec autem praesentia secundum veram sententiam, non est per realem coexistentiam, quam res futura, antequam in suo tempore sit, habeat in aeternitate; repugnat enim esse coexistentem alteri rem, quae in se nondum existit, ut in dicto libro latius dictum est, sed est illa praesentia obiectiva respectu intuitus aeterni diuini intellectus.

Quae est satis expressa sententia D. Thomae i. p. vii supra, & 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. ubi sic ait: *Diuina praesentia respicit futura secundum duo, scilicet secundum quod in seipsis, in quantum scilicet ipsa praesentialiter intueretur, & secundum quod sunt in suis causis, in quantum scilicet videt ordinem causarum ad effectum.* Vbi in priori parte satis declarat illam praesentiam non esse per coexistentiam diuini intuitus, qui praesentialiter attingit ea, in aeternitate quae in se nondum sunt, ita nimirum ea videndo ex sua cognatione, sicut ea videt postea, quando iam actu existentia sunt. Quia Deus non aliter videt rem, postquam est, quam antea, alias ex euentibus rerum aliquid accresceret diuinae cognitioni, quod repugnat immutabilitati Dei, ut rectè argumentatur D. Thomas in i. distinctione 38. quaestione 1. articulo 5. Unde respectu diuini intuitus non est antea, nec postea, sed semper est idem respectus in se omnino inuariabilis, & ideo sicut rem existentem videt praesentem, ita etiam rem futuram praesentialiter intuetur, & hoc est esse praesentem aeternitati, & ex hac praesentialitate sumitur infallibilitas cognitionis, non ex causis ut prioribus sua causalitate. Unde in altera parte non dicit D. Thomas videri futura in suis causis determinatis, ut quidam male allegant, addendo particulam *determinatis* nam D. Thomas praecise dicit in suis causis, & addidit explanationem dicens, *in quantum videt ordinem causarum ad effectum*: qui ordo in causis liberis potest esse propensionis, seu inclinationis, non determinationis. Et ideo subiungit. *Et quantumvis contingentia futura, prout sunt in seipsis, sunt determinata ad unum, tamen prout sunt in suis causis, non sunt determinata, quin possint aliter euenire.* Ex quo vterius colligit priorem modum cognoscendi esse omnino certum, & infallibilem quoad veritatem futuri euentus, posteriorem autem, licet sit infallibilis quoad cognitionem dispositionis, & ordinis causarum, non tamen quoad veritatem futuri euentus, qui per propriam propositionem de futuro significatur, ut diximus. Et haec nunc nobis sufficiunt de his contingentibus absolute futuris, quae solum praemis-

sa sunt, ut ab illis gradum faciamus ad futura conditionata, de quibus tractamus. Quinto igitur ex dictis inferimus futura contingentia conditionata non esse vera in vi illationis ex causa, neque in illa cognosci posse infallibiliter, ut determinatè vera, & certò futura, etià si talis causa integra futura esse supponatur. Haec assertio est directè con-

absoluta haec bona d. determinationis sua veritas in causa libera determinata actu secundum, & cognoscitur per propositionem de inesse.

19. Numeri supra, & 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. ubi sic ait: Diuina praesentia respicit futura secundum duo, scilicet secundum quod in seipsis, in quantum scilicet ipsa praesentialiter intueretur, & secundum quod sunt in suis causis, in quantum scilicet videt ordinem causarum ad effectum.

20. Futura contingentia conditionata, nec esse vera ex vi illationis, nec in tali illatione cognosci posse.

sic contra eos, qui scientiam hanc conditionatam admittunt, non tamen, nisi post decretum Dei absolutum ex parte sua, & conditionatum ex parte obiecti. Nam hi consequenter dicere coguntur Deum cognoscere illa in vi illationis ex tali decreto, vel (quod perinde est) ex vi prædeterminationis futuræ in voluntate hominis ex tali decreto Dei, seu ex vi voluntatis humanæ, ut est sub decreto Dei, aut denique ex vi collectionis, seu coniunctionis utriusque voluntatis humanæ, & diuinæ ad talem effectum producendum. Hæc enim omnia in idem redeunt, & æquiualentia sunt, quatenus eadem ratio in omnibus militat. Ad hoc enim tale decretum conditionatum, quod Deus sub tali conditione decreuit, ergo iuxta illam sententiam veritas illius conditionalis, quam non habet, nisi post decretum, in illatione fundatur, ac subinde quod talis effectus sit futurus ex illa hypothese in causa cognoscitur. Contra hoc ergo probatur assertio ex dictis de futuris absolutis: nam hæc non possunt cognosci in causa, neque habere in illa determinationem; ergo neque potest conditionata sic cognosci: patet consequenter, quia militat omnes rationes factæ, quia idem genus ordinis, seu habitudinis habet causa actu existens ad effectum absolute futurum, quod habet causa sub conditione propofita, aut concepta ad effectum ex illa futurum, si conditio impleta fuerit. Unde sicut in absolutis habitudo causæ ad effectum est indeterminata, & vel omnino indifferens, vel impedibilis etiam ab intrinseco in contingentibus liberis, ita profus est in conditionatis; sed propter eandem causam non possunt absoluta cognosci certo ex vi causæ, sed ad summum coniecturaliter; ergo idem est de conditionatis. Atque ita tota doctrina, quam D. Thomas tradidit de scientia futurorum contingentium de se generalis est tam conditionatis, quam absolutis. Ratio etiam à priori sæpe tradita eadem est, quia talis necessitas illationis ex causa determinata ad vnum tollit contingentiam; ergo conditionalis sic cognita non cognoscitur ut contingens, sed ut necessaria; ergo neque effectus contingentis, vel liberè esset futurus à tali causa posita hypothese, hoc autem est contra id, quod in disputatione rota supponitur, quod est omnino certum, scilicet, talia futura esse verè libera, & ut talia cognosci. Cum enim Christus prænouit Tyrios & Sidonios facturos fuisse poenitentiam, si virtutes in illis fierent, sine dubio prænouit liberè facturos fuisse poenitentiam, & similiter de Saule præcuiuit Deus liberè fuisse ascensurum Ceilam, si sibi permaneret Dauid, & Ceilas liberè fuisse illum tradituros, & sic de aliis. Sequela verò sæpius est à nobis probata, quia illa necessitas, licet per conditionalem illationem explicetur, re tamen vera non est necessitas solius illationis eiusdem effectus ex se ipso, ut est illa, quod est, quando est, necessario est, nec est illationis prioris ex posteriori, ut si homo loquitur, vult loqui: sed est necessitas causalitatis, & ex priori, & antecedenti hypothese independente ab usu libertatis; talis autem necessitas illationis est necessitas simpliciter. Neque immorabor nunc in refutandis responsionibus, quia parum id actum est in prolegomeno præcedenti, partim fufus in libr. 5. agendum est.

21. Sexto concludimus ex dictis, nihilominus in his conditionatis contingentibus inueniri veritatem determinatam, quia non fumuntur in vi illationis, sed in vi actualis dimanationis effectus à sua causa, quæ tali suppositione facta, vel concepta per modum præsentis cognoscitur ab illo intellectu, qui suo intuitu attingit tanquam præsentia ea, quæ futura sunt. Hæc assertio tam est contra eosdem, quatenus negant hæc conditionata esse scibilia ante decretum absolutum ex parte Dei, quam contra alios, qui absolute negant talia conditionata cognosci à Deo certa, & infallibili cognitione. Probatur autem ex eadem proportionem

inter contingentia absoluta, & conditionata. Intelligendum est enim, quod sicut in absolutis causa supponitur tanquam existens ex hypothese, & ut præfens in mente Dei ad modum existentis sub eadem hypothese, ut in exemplo de Dauid, supponitur Dauid permanens intra Ceilam ita præfens in cognitione Dei ex hypothese, ac si futurum aliquod esset. Quod potest explicari ex modo, quo nos solemus aliquid supponere, ut discurremus, vel inquiramus, quod de illo consequenter dicendum esset. Deinde sicut in absolutis de causa existente, vel præfente in intuitu Dei, ut existens verè affirmatur in eadem mente Dei, talem effectum liberè esse dimanaturum ab illa, non quia in virtute causæ hoc videat Deus, sed quia intuitu suo videt causam illam, tamen liberam, tanquam influentem in illum effectum, ita in his conditionatis de causæ ex hypothese concepta, ut præfenti sub tali existentia possibili, potest verè affirmari, & cognosci in mente Dei, hunc determinatum effectum esse dimanaturum ab illa causa liberè ex eadem hypothese, non quia in virtute causæ talis effectus determinatè contineatur, aut videri possit, sed quia verè esset ad illum determinanda, & intuitus diuinus propter suam infinitatem, & immutabilitatem intuetur causam illam sic ex hypothese positam, tanquam præfentialiter influentem, & non in alium: ita ut propositio, quæ nostro modo concipiendi inde formatur, non sit hypothetica conditionalis propria, & illativa, sed simplex, & categorica, quæ dici rectè potest de conditionato extremo: ergo sicut in futuris absolutis est veritas determinata per habitudinem immediatam causæ ad effectum de facto futurum, quem Deus propter vim infinitam intelligendi intueri potest, & ita infallibiliter præfieri talia futura, ita conditionatis contingentibus est veritas determinata per immediatam habitudinem causæ ad effectum ex hypothese futurum, quam Deus per modum etiam simplicis intuitus propter eandem infinitatem certo cognoscere potest. Probatur hæc consequentia primò à paritate rationis, & proportionis, quia de causa aliquando verè futura, non alia ratione futurum aliquod cognosci potest ab habente vim intelligendi, & intueniendi futura, nisi quia talis causa in re ipsa in actu secundo futura est, qui actus non potest esse certus, & determinatus, & ita ad illum dicitur habitudinem propositio de futuro, ut sit vera, & ad eundem terminatur intuitus Dei æternus, & infinitus; sed eodem modo causa ex hypothese propofita, & apprehensa, ac si futura esset, consequenter transitura esset in actum secundum, qui in re non posset esse, nisi certus & determinatus; ergo positio de futuro dicens habitudinem ad talem effectum, in re erit vera, & ad eandem infinitatem, & immutabilitatem intuitus diuini pertinet, ut illam attingat. Et deinde sicut caprum humanum superat intelligere, quomodo diuinus intuitus, & intellectiva virtus hanc habeat efficacitatem in his conditionatis, ita planè in absolutis, neque est maior difficultas in his, quam in illis, si quis attentè, & consideratè rem inspicat; ergo sicut illud prius non negatur Deo, ita neque hoc posterius negari debet.

Denique ex hoc modo declarandi veritatem obiectiuam, quæ his conditionatis futuris contingentibus inesse potest, & secundum quam cognoscibiles sint, satis constare potest nullam implicationem conditionatis assignari posse in huiusmodi obiecto scibili, vel in eius scientia; ergo hoc satis est, ut à nullo rectè de Deo sentientia negari debeat, aut possit hæc scientia. Consequentia hæc probatur facili ex comparatione facta inter omnipotentiam, & omniscientiam Dei: æquè enim sunt infinita; ergo sicut negari non debet, aut potest Deum posse aliquid, quod repugnantiam non inuoluit; ita nec potest negari eum scire quidquid non implicat contradictionem. Item ratione supra facta, quod si obiectum est cognoscibile, scientia est possibilis, & si est possibilis, inest Deo:

at si

22. Veritas in contingentibus conditionatis certa inuenitur, & in vi actualis dimanationis à sua causa cognoscitur à Deo.

22. Nulla est ratio, cur Deo conditionata denegetur

at si obiectum illud esse potest verum sine repugnantia, eo ipso cognoscibile etiam esse; ergo etiam est possibile eius scientia, ac proinde Deo non neganda. Denique talis scientia ex proprio conceptu, si in ea non inuenitur repugnantia, prae se fert magnam perfectionem, & dignissimam Deo, multumque extollit capacitatem (ut sic dicam) & amplitudinem diuinæ intelligentiæ, ac scientiæ. Et ad extollendam diuinæ providentiæ rationem & exactissimam prudentiam in suis operibus est accommodatissima: nam quod providentiæ ordo, ac dispositio ex ampliori cognitione, & præsentia futurorum cuiuscunque ordinis, & rationis cogitari possint, eo prudentia excellentior, & perfectior intelligitur: multum ergo pertinet scientia hæc ad diuinam perfectionem, si in ea implicatio non inuenitur, ut in antecedenti sumebamus.

23. Illud autem antecedens vel ex ipso credibile fit, quod talis scientia videtur esse necessaria ad summam perfectionem providentiæ, & prudentiæ, quæ in Deo semper cogitanda est, & ideo dixit alicubi Augustinus, non posse Deum non scire varios, & mirabiles, ac infinitos modos, quibus voluntates humanas moueat eo modo, quo nouit eis conuenire, ut conuerterantur, neque etiam posse ignorare, si aliquid tali, vel tali modo fieri permittat, infallibiliter esse euenturum, prius etiam ratione, quam illud permittat. Et præterea idem antecedens ex discursu facto videtur satis persuaderi, quia nulla repugnantia maior potest assignari in futuris conditionatis, quam in absolutis, supponendo, quod absoluta per se primo non habent veritatem determinatam ex decreto prædeterminante, sed ex præsentia æternitatis, ut D. Thomas docet, & rationes factæ, tum de libertate, quæ aliter sæpi videtur, tum de malis actibus, quorum prima origo in diuinam voluntatem, iuxta illam sententiam, refunditur, videntur conuincere. Secluso ergo tali fundamento veritatis, & præscientiæ futurorum liberorum, nulla perfectio maior repugnantia potest assignari in veritate, & præscientiæ futurorum conditionatorum, quam absolutorum, at in absolutis nulla est, ut declarauimus ex fundamentis certissimis, maxime in doctrina D. Thomæ; ergo.

24. Denique, ut probemus hanc scientiam esse Deo possibilem sine repugnantia, satis nobis est, quod talis repugnantia non ostendatur. Nam omnis scientia, ut talis est, & per se spectata aliquid perfectionis importat. Vnde qui dicunt hanc scientiam non esse in Deo, tenentur ostendere ipsam esse quid impossibile, & repugnans, & ideo non esse in Deo: hanc autem repugnantiam nobis non ostendunt, neque in ipsa scientia absolute, nec in eadem ut in eadem de decreto prædeterminante, seu à quocunque libero decreto secundum ordinem rationis præexistente in in Deo; ergo. Minorem probamus nunc, respondendo ad fundamentum, seu difficultatem in principio positam. Nimirum quod in his propositionibus non possit esse determinata veritas: procedit enim fundamentum illud ex falsa apprehensione talium propositionum; nam cogitantur, ac si affirmarentur, & cognita essent in vi conditionalium, & ex sola necessaria connexion cum tali causa posita ex hypothese in tali, vel tali dispositione; in quo sensu verum est non habere determinatam veritatem, nec posse in vi illationis cognosci, imò id nos maxime contendimus. Addimus verò in alio sensu esse accipiendas, ut sint tantum de conditionato extremo, de quo per modum categoricæ, ac simplicis propositionis affirmatur, vel negatur, quid acturum sit, vel non sit, si supponatur esse præsens in hac vel illa temporis differentia. Et sic dicimus in illis esse determinatam veritatem non minus quam in propositionibus absolutis de futuro contingenti, & veram contradictionem inter eas fieri, ita ut necessariò altera determinatè vera, altera determinatè falsa esse debeat, ac proinde possit per certam scientiam comprehendì,

& pro certò præcognosci. Ad probationem autem, si contra hunc sensum procedat, concedendum primum antecedens, nimirum rem, antequam fiat, non habere esse in se, sed in causa; & neganda consequentia, scilicet non habere esse futurum, nisi prout illud esse est in causa. Nam licet verum sit, illud ipsum esse, quod nunc est tantum possibile, & in causa denominari futurum, & tale affirmari per propositionem de futuro, nihilominus non dicitur futurum prout est in causa, sed prout erit in se. Itaque ipsum esse possibile, quod res habet in causa, est quasi subiectum, quod denominatur futurum, non tamen est futurum, nec denominatur à modo essendi, quem habet in causa, sed à modo essendi, quem in se habebit à tali causa in aliqua futura duratione.

Cum autem vergetur, quia illud esse futurum includit esse, quod res futura, quando est futura, non habet in se, sed in causa. Respondeo, includere illud esse ut subiectum denominationis futuri, non ut formam denominantem futurum, ut sic dicam, quia illud esse, prout est in causa, non est futurum, sed præsens. Forma autem illa, à qua illud esse possibile in causa denominatur futurum, non est causa ipsa, vel determinatio eius, ut toto illo argumento contenditur, nam hoc est tollere contingentiam effectuum, & libertatem causarum secundarum: nec est aliqua res actu existens, cum supponatur res futura in esse tantum possibili. Est ergo habitudo quædam, quam res, prout est in causa, habet ad se ipsam, ut erit præsens suo tempore. Qui ordo licet secundum compositionem mentis nostræ sit aliquid rationis, in mente Dei est obiectiua præsentia, quam illud esse habet in æternitate, ratione cuius veritas illa per modum præsentis cognoscitur, quamuis in ordine ad nos denominetur futura secundum varias temporis differentias. Dicitur, hæc quidem in futuris contingentibus absolutis locum habere, & necessaria esse, ut tamen præsentia, salua contingentia, & non tanquam futura necessaria potius, quam ut contingentia præsciantur: at verò futuris conditionatis non ita posse accommodari, quia in prioribus illa præscientia fundatur in existentia, quam res futura verè habebit in suo tempore, quod fundamentum in his conditionatis deest. Respondeo actualem existentiam aliquando futuram esse fundamentum veritatis absolute assertionis de futuro, eodemque modo seruata proportionem existentiam actualem, quæ ex hypothese esset futura, esse fundamentum veritatis conditionatæ assertionis, & ideo utramque veritatem posse cognosci ad modum præsentis, quia Deus non accipit scientiam à rebus, ut ab actuali existentia obiecti pendeat. Et reuera etiam in futuris absolutis res prius, quam suo tempore, & ad extra producat, non habet in se existentiam, sed intuitus diuinus attingit illam, ut præsentem absolute; ita ergo in conditionatis attingit rem futuram per modum præsentis. Vnde illud discrimen valde materiale est respectu diuini intuitus, & eminentis cognitionis eius. Et potest hoc ad hominem confirmari contra eos, qui saltem post decretum conditionatum Dei concedunt cognosci hæc futura, nam ut non videantur à D. Thomæ discordare, simul docent cognoscere Deum illa ad modum præsentium, cum tamen diuinum decretum conditionatum non det veram existentiam rei futuræ, satis enim cõsetur, quod daret illam, si conditio impletur. Ita ergo nos dicimus, quod etiam absque tali decreto, & ante illud daret illam, si alia conditio impleteretur: nam illud licet non videatur in causa, videri potest in se propter eminentiam diuini intellectus.

25. Argumenta diuidentur.

Instantiæ.

Diluti.

Confirmatio ad hominē.